Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

zo 16. januára 2025*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Trhy s finančnými nástrojmi – Smernica 2004/39/ES – Článok 52 ods. 2 – Žaloba podaná v záujme spotrebiteľov – Spotrebiteľské organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na ochrane spotrebiteľov – Aktívna legitimácia na ochranu individuálnych záujmov svojich členov – Strata aktívnej legitimácie v prípade investícií do finančných produktov s vysokou ekonomickou hodnotou – Oslobodenie od trov konania a povinnosti nahradiť trovy konania druhého účastníka konania – Procesná autonómia – Zásada efektivity“

Vo veci C-346/23,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Tribunal Supremo (Najvyšší súd, Španielsko) zo 17. mája 2023 a doručený Súdnemu dvoru 1. júna 2023, ktorý súvisí s konaním:

Banco Santander SA, právna nástupkyňa Banco Banif SA,

proti

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, zastupujúce svojich členov, ktorými sú pani Andrea a pán Alberto,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda tretej komory C. Lycourgos, vykonávajúci funkciu predsedu štvrtej komory, sudcovia S. Rodin a O. Spineanu-Matei (spravodajkyňa),

generálna advokátka: L. Medina,

tajomník: L. Carrasco Marco, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 8. mája 2024,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Banco Santander SA, právna nástupkyňa Banco Banif SA, v zastúpení: J. M. Blanco Saralegui, A. Capilla Casco a J. M. Martínez Gimeno, abogados,

* Jazyk konania: španielčina.

– Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, v zastúpení: E. Avilés Alcarria, procuradora, a J. M. Davó Escrivá, abogado,

– španielska vláda, v zastúpení: A. Gavela Llopis, splnomocnená zástupkyňa,

– Európska komisia, v zastúpení: C. Auvret, G. Goddin, P. Němečková a P. Vanden Heede, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky 5. septembra 2024,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 52 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/39/ES z 21. apríla 2004 o trhoch s finančnými nástrojmi, o zmene a doplnení smerníc Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení smernice Rady 93/22/EHS (Ú. v. EÚ L 145, 2004, s. 1; Mim. vyd. 06/007, s. 263).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Banco Santander SA, právnou nástupkyňou Banco Banif SA, a Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge (Združenie spotrebiteľov a užívateľov všeobecných služieb, ďalej len „Auge“) vo veci platnosti zmlúv o kúpe finančných nástrojov uzavretých retailovými klientmi.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 2004/39

3 Odôvodnenia 2, 5, 17 a 31 smernice 2004/39 stanovovali:

„(2) … je potrebné zabezpečiť potrebnú úroveň zosúladenia, aby sa investorom poskytla vysoká úroveň ochrany a aby sa investičným spoločnostiam umožnilo poskytovať služby v celom [Európskom s]poločenstve v rámci jednotného trhu na základe dohľadu domovskej krajiny. …

…

(5) Je potrebné zriadiť komplexný regulačný systém upravujúci vykonávanie transakcií s finančnými nástrojmi bez ohľadu na metódy obchodovania použité na uzavretie týchto transakcií, ako aj na zabezpečenie vysokej kvality pri uskutočňovaní investorských transakcií a na zachovanie integrity a celkovej efektívnosti finančného systému. Mal by sa zabezpečiť koherentný a riziko zohľadňujúci rámec pre reguláciu najdôležitejších druhov systémov vykonávania pokynov, ktoré sa v súčasnosti uskutočňujú na európskom finančnom trhu. …

…

(17) Osoby, ktoré poskytujú investičné služby a/alebo vykonávajú investičné služby, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, by mali podliehať udeleniu povolenia ich domovskými členskými štátmi, aby sa ochránili investori a stabilita finančného systému.

…

(31) Jedným z cieľov tejto smernice je ochrana investorov. Opatrenia na ochranu investorov by sa mali prispôsobiť špecifikám každej kategórie investorov (drobní klienti, profesionáli a protistrany).“

4 Podľa článku 4 ods. 1 bodu 12 tejto smernice:

„Na účely tejto smernice sa uplatňujú tieto vymedzenia pojmov:

…

12. ‚drobný klient‘: znamená klienta, ktorý nie je profesionálnym klientom.“

5 Článok 52 uvedenej smernice stanovoval:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby každé rozhodnutie prijaté v zmysle zákonov, iných právnych predpisov alebo administratívnych opatrení prijatých v súlade s touto smernicou bolo riadne odôvodnené a podliehalo právu podať opravný prostriedok [prostriedok nápravy – *neoficiálny preklad*] na súd. Právo odvolať sa na súde sa uplatní aj vtedy, ak sa v prípade žiadosti o povolenie, v ktorej sú uvedené všetky požadované informácie, neprijme do šiestich mesiacov od jej podania žiadne rozhodnutie.

2. Členské štáty zabezpečia, že sa jeden alebo viaceré z nižšie uvedených orgánov [subjektov – *neoficiálny preklad*] určených vnútroštátnymi právnymi predpismi, v záujme spotrebiteľov a v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi môžu obrátiť na súdy alebo príslušné správne orgány s cieľom zabezpečiť uplatňovanie vnútroštátnych opatrení na vykonávanie tejto smernice:

a) orgány verejnej moci alebo ich zástupcovia;

b) spotrebiteľské organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na ochrane spotrebiteľov;

c) profesijné organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na opatreniach na ochranu [konať na ochranu – *neoficiálny preklad*] svojich členov.“

Smernica 2014/65/EÚ

6 Článok 74 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorou sa mení smernica 2002/92/ES a smernica 2011/61/EÚ (Ú. v. EÚ L 173, 2014, s. 349), stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby každé rozhodnutie prijaté v rámci ustanovení nariadenia [Európskeho parlamentu a Rady] (EÚ) č. 600/2014 [z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 648/2012 (Ú. v. EÚ L 173, 2014, s. 84)] alebo v zmysle zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení prijatých v súlade s touto smernicou bolo riadne odôvodnené a podliehalo právu odvolať sa na súde. Právo odvolať sa na súde sa uplatní aj vtedy, ak sa v prípade žiadosti o povolenie, v ktorej sú uvedené všetky požadované informácie, neprijme do šiestich mesiacov od jej podania žiadne rozhodnutie.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa jeden alebo viaceré z nižšie uvedených orgánov [subjektov – *neoficiálny preklad*] určených vnútroštátnymi právnymi predpismi v záujme spotrebiteľov a v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi mohli takisto obrátiť na súdy alebo príslušné správne orgány s cieľom zabezpečiť uplatňovanie nariadenia [č. 600/2014] a vnútroštátnych opatrení prijatými na vykonávanie tejto smernice:

a) orgány verejnej moci alebo ich zástupcovia;

b) spotrebiteľské organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na ochrane spotrebiteľov;

c) profesijné organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na opatreniach na ochranu [konať na ochranu – *neoficiálny preklad*] svojich členov.“

7 Podľa článku 94 smernice 2014/65 sa smernica 2004/39 zrušuje s účinnosťou od 3. januára 2017.

Smernica (EÚ) 2020/1828

8 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/1828 z 25. novembra 2020 o žalobách v zastúpení na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a o zrušení smernice 2009/22/ES (Ú. v. EÚ L 409, 2020, s. 1) v odôvodneniach 13 a 14 stanovuje:

„(13) Rozsah pôsobnosti tejto smernice by mal zohľadňovať nedávny vývoj v oblasti ochrany spotrebiteľa. Keďže spotrebitelia sú v súčasnosti činní na rozsiahlejšom a čoraz viac digitalizovanom trhu, dosiahnutie vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa si vyžaduje, aby sa táto smernica okrem všeobecného spotrebiteľského práva vzťahovala aj na oblasti, ako sú napríklad ochrana údajov, finančné služby, cestovanie a cestovný ruch, energetika a telekomunikácie. Najmä vzhľadom na zvýšený dopyt spotrebiteľov po finančných a investičných službách je potrebné zlepšiť presadzovanie spotrebiteľského práva v uvedených oblastiach. Spotrebiteľský trh sa rozvinul aj v oblasti digitálnych služieb, čo si vyžaduje účinnejšie presadzovanie spotrebiteľského práva vrátane ochrany údajov.

(14) Táto smernica by sa mala vzťahovať na porušenia ustanovení práva Únie uvedených v prílohe I v rozsahu, v akom uvedené ustanovenia chránia záujmy spotrebiteľov bez ohľadu na to, či sú v nich títo spotrebitelia označení ako spotrebitelia, cestujúci, používatelia, zákazníci, retailoví investori, retailoví klienti, dotknuté osoby alebo inak. Táto smernica by však mala chrániť iba záujmy fyzických osôb, ktoré boli poškodené alebo môžu

byť poškodené v dôsledku takého porušenia právnych predpisov, ak uvedené osoby sú spotrebiteľmi podľa tejto smernice. Táto smernica by sa nemala vzťahovať na porušenia právnych predpisov, ktoré spôsobujú ujmu fyzickým osobám, ktoré sú považované za obchodníkov podľa tejto smernice.“

Španielske právo

Kráľovský legislatívny dekrét č. 1/2007

9 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kráľovský legislatívny dekrét č. 1/2007, ktorým sa schvaľuje prepracované znenie všeobecného zákona o ochrane spotrebiteľov a užívateľov a ďalších doplňujúcich zákonov), zo 16. novembra 2007 (BOE č. 287 z 30. novembra 2007, s. 49181) v článku 8 ods. 1 písm. e) stanovuje:

„Základnými právami spotrebiteľov, užívateľov a zraniteľných spotrebiteľov sú:

…

e) konzultácie, účasť na procese vypracovania všeobecných ustanovení, ktoré sa ich priamo týkajú, a zastupovanie ich záujmov prostredníctvom združení, skupín, federácií alebo konfederácií spotrebiteľov a užívateľov zriadených v súlade so zákonom.“

Zákon č. 1/2000

10 Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000 (zákon č. 1/2000 o Občianskom súdnom poriadku) zo 7. januára 2000 (BOE č. 7 z 8. januára 2000, s. 575) v článku 11 ods. 1 stanovuje:

„Bez toho, aby bola dotknutá individuálna aktívna legitimácia poškodených osôb, zákonne založené združenia spotrebiteľov a užívateľov disponujú aktívnou legitimáciou na ochranu práv a záujmov svojich členov a práv a záujmov združenia, ako aj na ochranu všeobecných záujmov spotrebiteľov a užívateľov v súdnom konaní.“

Zákon č. 1/1996

11 Druhé doplňujúce ustanovenie Ley 1/1996 de asistencia jurídica gratuita (zákon č. 1/1996 o bezplatnej právnej pomoci) z 10. januára 1996 (BOE č. 11 z 12. januára 1996, s. 793) priznáva združeniam spotrebiteľov a užívateľov právo na právnu pomoc, ak podané žaloby „majú priamu súvislosť s produktami alebo so službami na bežné, obvyklé a rozšírené použitie alebo spotrebu“.

12 V súlade s článkom 36 ods. 2 tohto zákona z tohto uznania vyplýva, že v prípade, ak združenie neuspeje, nemusí nahrádzať trovy konania protistrany bez ohľadu na výšku hodnoty sporu a nemusia ich nahradiť ani jednotliví členovia, ktorých združenie v konaní zastupuje.

Kráľovský dekrét č. 1507/2000

13 Real Decreto 1507/2000 por el que se actualizan los catálogos de productos y servicios de uso o consumo común, ordinario y generalizado y de naturaleza duradera, a efectos de lo dispuesto, respectivamente, en los artículos 2, apartado 2, y 11, apartados 2 y 5 de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y normas concordantes (kráľovský dekrét č. 1507/2000, ktorým sa aktualizuje katalóg produktov a služieb na bežné, obvyklé a rozšírené použitie alebo spotrebu, a katalóg tovarov trvalej povahy, na účely ustanovení článku 2 ods. 2 a článku 11 ods. 2 a 5 všeobecného zákona o ochrane spotrebiteľov a užívateľov a príslušných predpisov), z 1. septembra 2000 (BOE č. 219 z 12. septembra 2000, s. 31349) vo svojom oddiele c) bode 13 prílohy I zaraďuje bankové a finančné služby medzi služby na bežné, obvyklé a rozšírené použitie alebo spotrebu.

Spor vo veci samej a prejudiciálna otázka

14 V období od 4. mája 2007 do 7. januára 2010 pani Andrea a pán Alberto dali Banco Banif viacero príkazov na nákup finančných produktov za celkovú sumu 900 000 eur.

15 Združenie Auge, ktoré zastupuje svojich členov, ktorými sú pani Andrea a pán Alberto, podalo proti tejto banke žalobu, ktorou sa domáhalo určenia neplatnosti zmlúv o kúpe týchto finančných produktov, a to z dôvodu vady súhlasu a vrátenia časti súm zaplatených na základe týchto zmlúv, spolu s poplatkami, nákladmi a úrokmi.

16 Prvostupňový súd tejto žalobe čiastočne vyhovel. Odvolanie podané proti tomuto rozhodnutiu bolo zamietnuté rozsudkom Audiencia Provincial de Granada (Provinčný súd Granada, Španielsko) z dôvodu, že uvedená banka nezohľadnila investičný profil klientov a neposkytla im jasné a úplné predzmluvné informácie o rizikách produktov, ktoré kúpili.

17 Banco Santander, právna nástupkyňa Banco Banif, podala mimoriadny opravný prostriedok pre procesnú vadu a kasačný opravný prostriedok na Tribunal Supremo (Najvyšší súd, Španielsko), ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania. Na podporu týchto opravných prostriedkov v podstate tvrdí, že Auge nemá aktívnu legitimáciu v mene svojich členov, pretože produkty, v súvislosti s ktorými uzavreli zmluvy, nie sú určené na bežné a rozšírené použitie, ale ide naopak o špekulatívne finančné produkty s vysokou ekonomickou hodnotou, čo znamená, že podaná žaloba nespadá do oblasti ochrany spotrebiteľov.

18 Práve v tomto kontexte tento súd vyjadruje pochybnosti, pokiaľ ide o výklad článku 52 ods. 2 smernice 2004/39, ktorý sa týka aktívnej legitimácie spotrebiteľských organizácií.

19 V prvom rade uvedený súd uvádza, že vo všeobecnosti uznal aktívnu legitimáciu združení spotrebiteľov na ochranu individuálnych záujmov ich členov v rámci žalôb patriacich do pôsobnosti tejto smernice. Zdôrazňuje však, že poprel túto aktívnu legitimáciu, keď išlo o investície do špekulatívnych finančných produktov alebo s vysokou ekonomickou hodnotou, keďže tieto produkty neboli učené na bežné, obvyklé a rozšírené použitie.

20 V súlade s článkom 11 ods. 1 zákona č. 1/2000 sú totiž združenia spotrebiteľov oprávnené brániť na súde práva a záujmy svojich členov len vtedy, ak majú priamu súvislosť s produktami alebo so službami na bežné, obvyklé a rozšírené použitie alebo spotrebu. Hoci v súlade s oddielom c) bodom 13 prílohy I ku kráľovskému dekrétu č. 1507/2000 bankové a finančné služby v zásade

patria medzi takéto služby, napriek tomu existujú finančné služby, ktoré vzhľadom na svoju povahu a okolnosti, za ktorých boli dohodnuté, nemožno považovať za služby na bežné, obvyklé a rozšírené použitie.

21 Podľa vnútroštátneho súdu takýto výklad španielskeho práva bráni v sporoch, v ktorých „je postavenie spotrebiteľa menej výrazné vzhľadom na charakteristiku sporu a výšku spornej sumy“, podvodnému alebo zneužívajúcemu použitiu osobitnej aktívnej legitimácie združení spotrebiteľov veľmi solventnými investormi s cieľom využiť právo na právnu pomoc, ktoré zákon č. 1/1996 priznáva týmto združeniam tým, že tieto združenia oslobodzuje od povinnosti zaplatiť trovy konania spojené s podaním žaloby a znášať trovy konania, ktoré vznikli protistrane, v prípade, že spor prehrajú, avšak bez toho, aby boli dotknutí investori zbavení ich samostatného práva podať žalobu.

22 Tento súd ďalej uvádza, že Súdny dvor sa ešte výslovne nevyjadril k voľnej úvahe, ktorou disponujú vnútroštátne súdy, pokiaľ ide o aktívnu legitimáciu združení spotrebiteľov a užívateľov na účely výkonu práva podať prostriedok nápravy, ako je stanovené v článku 52 ods. 2 smernice 2004/39.

23 Súdny dvor sa totiž vo svojom rozsudku z 2. apríla 2020, Reliantco Investments et Reliantco Investments Limassol Sucursala Bucureşti (C-500/18, EU:C:2020:264), na ktorý sa odvoláva Auge, obmedzil na konštatovanie, že také okolnosti, ako sú hodnota uskutočnených transakcií, veľkosť rizík finančných strát spojených s uzavretím zmlúv so spotrebiteľmi, prípadné znalosti alebo odborné skúsenosti osoby v oblasti finančných nástrojov alebo aj jej aktívne správanie v rámci takýchto transakcií, ako aj okolnosť, že táto osoba vykonala vysoký počet transakcií v relatívne krátkej dobe alebo že do týchto transakcií investovala veľké sumy peňazí alebo že ju možno považovať za „drobného klienta“, nie sú v zásade relevantné na účely priznania postavenia spotrebiteľa.

24 V prejednávanej veci však nejde o odopretie tohto postavenia veľmi solventným investorom, ktorí nadobúdajú zložité a vysoko rizikové finančné produkty, čo, ako vnútroštátny spresňuje, nikdy neurobil, ale o určenie, či aktívna legitimácia združenia spotrebiteľov na účet jedného z týchto investorov-spotrebiteľov môže byť obmedzená, ak sa konštatuje existencia rizika procesného podvodu, ktorý spôsobuje neodôvodnenú ujmu tak protistrane, ako aj štátnej pokladnici.

25 Tento súd dodáva, že body 45 a 46 rozsudku z 27. februára 2014, Pohotovosť (C-470/12, EU:C:2014:101), ako aj body 35 a 36 rozsudku z 20. septembra 2018, EOS KSI Slovensko (C-448/17, EU:C:2018:745), týkajúce sa smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288), zrejme naznačujú, že preskúmanie aktívnej legitimácie združení spotrebiteľov patrí výlučne do právomoci vnútroštátnych súdov.

26 Uvedený súd napokon zdôrazňuje, že vzhľadom na to, že opravné prostriedky, ktoré mu boli predložené, spochybňujú aktívnu legitimáciu združenia Auge na zastupovanie svojich členov, odpoveď na prejudiciálnu otázku uvedenú v nasledujúcom bode tohto rozsudku je nevyhnutná na rozhodnutie sporu, ktorý mu bol predložený. Okrem toho sa domnieva, že túto odpoveď nemožno vyvodiť z judikatúry Súdneho dvora, na ktorú sa odvoláva toto združenie.

27 Za týchto podmienok Tribunal Supremo (Najvyšší súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto prejudiciálnu otázku:

„Môžu vnútroštátne súdy na základe skutočnosti, že združenia spotrebiteľov sú aktívne legitimované na to, aby zastupovali pred súdmi investorov-spotrebiteľov odvolávajúcich sa na porušenie povinností zo strany investičných spoločností pri predaji komplexných finančných produktov, výnimočne obmedziť túto aktívnu legitimáciu, ak v rámci individuálnej žaloby ide o veľmi solventných investorov, ktorí vykonávajú transakcie, ktoré nemožno považovať za transakcie na bežné a rozšírené použitie, a ktorí podávajú žaloby prostredníctvom združenia spotrebiteľov, aby mohli využiť prípadné oslobodenie od súdnych trov v súdnom konaní s veľmi vysokou hodnotou sporu, a tak sa vyhnúť povinnosti zaplatiť trovy konania protistrane v prípade neopodstatnených alebo dokonca účelových žalôb?“

O právomoci Súdneho dvora a prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania

28 Banco Santander a španielska vláda namietajú nedostatok právomoci Súdneho dvora odpovedať na otázku položenú vnútroštátnym súdom z dôvodu, že táto otázka sa týka výkladu vnútroštátneho práva. Podľa Banco Santander z uvedeného tiež vyplýva, že návrh na začatie prejudiciálneho konania je neprípustný.

29 Banco Santander a španielska vláda sa v podstate zhodujú v tom, že podobne ako iné nástroje práva Únie v oblasti spotrebiteľského práva sa smernica 2004/39 obmedzuje na stanovenie povinnosti členských štátov priznať združeniam spotrebiteľov aktívnu legitimáciu na začatie konania na vnútroštátnych súdoch na účely ochrany kolektívnych záujmov spotrebiteľov. Naproti tomu táto smernica nevyžaduje, aby členské štáty priznali týmto združeniam aktívnu legitimáciu na začatie konania na týchto súdoch s cieľom chrániť individuálne záujmy svojich členov, ani nevyžaduje, aby im bola poskytnutá právna pomoc. Takáto možnosť teda patrí výlučne do španielskeho práva.

30 V dôsledku uvedeného sa otázka položená vnútroštátnym súdom týka výkladu španielskeho práva, ktoré priznáva združeniam spotrebiteľov aktívnu legitimáciu na začatie konania na uvedených súdoch s cieľom chrániť individuálne záujmy svojich členov.

31 V tejto súvislosti je nesporné, že v rámci konania podľa článku 267 ZFEÚ, ktoré je založené na jasnom rozdelení úloh medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdnym dvorom, má výlučne vnútroštátny súd právomoc vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo, takže právomoc Súdneho dvora je obmedzená len na preskúmanie ustanovení práva Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. mája 2022, Impuls Leasing România, C-725/19, EU:C:2022:396, bod 34 a citovanú judikatúru).

32 V prejednávanej veci sa však vnútroštátny súd nepýta Súdneho dvora na výklad vnútroštátneho práva, ale na výklad článku 52 ods. 2 smernice 2004/39, aby mohol rozhodnúť spor vo veci samej, ktorý mu bol predložený.

33 Z uvedeného vyplýva, že Súdny dvor má právomoc rozhodnúť o tomto návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

34 Treba tiež pripomenúť, že v rámci konania zavedeného článkom 267 ZFEÚ prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby so zreteľom na osobitosti prípadu posúdil tak nevyhnutnosť podania návrhu na začatie

prejudiciálneho konania na účely prijatia svojho rozsudku, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Preto v prípade, že sa predložené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť. Z toho vyplýva, že pri otázkach týkajúcich sa výkladu práva Únie platí prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijakú súvislosť s existenciou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými ani právnymi okolnosťami potrebnými na poskytnutie užitočnej odpovede na otázky, ktoré mu boli položené (rozsudok z 29. júla 2024, LivaNova, C-713/22, EU:C:2024:642, bod 53 a citovaná judikatúra).

35 V prejednávanej veci, ako je uvedené najmä v bode 26 tohto rozsudku, vnútroštátny súd presne uviedol dôvody, pre ktoré sa domnieva, že odpoveď na položenú otázku je nevyhnutná na rozhodnutie sporu, ktorý prejednáva. V dôsledku uvedeného sa nezdá, že výklad požadovaný vnútroštátnym súdom nemá žiadnu súvislosť s predmetom alebo existenciou sporu vo veci samej, a tak návrh na začatie prejudiciálneho konania je prípustný.

O prejudiciálnej otázke

36 Svojou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 vykladať v tom zmysle, že bráni vnútroštátnej judikatúre, ktorá podriaďuje aktívnu legitimáciu spotrebiteľských organizácií začať konanie na ochranu individuálnych záujmov svojich členov, a teda právo týchto organizácií na poskytnutie právnej pomoci obmedzeniam týkajúcim sa finančnej kapacity týchto členov, ekonomickej hodnoty a druhu finančných produktov, do ktorých uvedení členovia investovali, ako aj komplexnosti týchto produktov.

37 Na úvod treba poznamenať, ako vyplýva z odôvodnenia 31 smernice 2004/39, ktorá je, ako uviedla generálna advokátka v bode 32 svojich návrhov, uplatniteľná *ratione temporis* na vec samu, že cieľom tejto smernice je najmä ochrana „investorov“, t. j. drobných klientov, profesionálov a podnikov.

38 Podľa judikatúry Súdneho dvora „drobný klient“ v zmysle článku 4 ods. 1 bodu 12 uvedenej smernice môže byť označený za „spotrebiteľa“, ak je fyzickou osobou konajúcou mimo akúkoľvek podnikateľskú činnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2019, Petruchová, C-208/18, EU:C:2019:825, bod 76).

39 Okrem toho, ako uviedla generálna advokátka v bode 67 svojich návrhov, duálne postavenie investora-spotrebiteľa potvrdzuje smernica 2020/1828, ktorej odôvodnenie 14 uvádza, že jej ustanovenia chránia záujmy spotrebiteľov bez ohľadu na to, či sa títo spotrebitelia označujú ako „cestujúci, používatelia, zákazníci, retailoví investori, retailoví klienti, dotknuté osoby alebo inak“. Konkrétne z odôvodnenia 13 tejto smernice vyplýva, že táto smernica sa okrem všeobecného spotrebiteľského práva vzťahuje aj na také oblasti, ako sú finančné služby.

40 Hoci uvedená smernica bola prijatá po skutkových okolnostiach vo veci samej, nič to nemení na tom, že môže byť užitočná na účely určenia pojmu „spotrebiteľ“ v kontexte smernice 2004/39, keďže vo svojej prílohe I odkazuje na smernicu 2014/65, ktorá zrušila a nahradila smernicu 2004/39 a ktorej článok 74 ods. 2 venovaný právu podať odvolanie v záujme spotrebiteľov zodpovedá článku 52 ods. 2 smernice 2004/39, keďže tieto dva články sú formulované takmer rovnako.

41 Na základe týchto úvodných spresnení treba poznamenať, že článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 ukladá členským štátom povinnosť stanoviť, že jeden alebo viaceré subjekty vymenované v tomto ustanovení, a to orgány verejnej moci alebo ich zástupcovia, spotrebiteľské organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na ochrane spotrebiteľov, a profesijné organizácie, ktoré majú oprávnený záujem na ochrane svojich členov, môžu v záujme spotrebiteľov a v súlade s vnútroštátnym právom začať konanie na súdoch alebo príslušných správnych orgánoch s cieľom zabezpečiť uplatňovanie vnútroštátnych opatrení na vykonávanie tejto smernice.

42 Na účely odpovede na otázku položenú vnútroštátnym súdom je potrebné najprv určiť vecnú pôsobnosť uvedeného ustanovenia a určiť, či sa na žalobu podanú organizáciou spotrebiteľov na ochranu individuálnych záujmov viacerých spotrebiteľov vzťahuje toto isté ustanovenie. Na tento účel je potrebné vyložiť výraz „záujem spotrebiteľov“, ktorý sa v ňom nachádza.

43 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry je na účely výkladu ustanovenia práva Únie potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou (rozsudok zo 17. novembra 2022, TOYA, C-243/21, EU:C:2022:889, bod 36 a citovaná judikatúra).

44 Pokiaľ ide o znenie článku 52 ods. 2 smernice 2004/39, treba poznamenať, že toto ustanovenie vo všetkých jazykových verziách okrem holandskej odkazuje na „spotrebiteľov“ v množnom čísle. Použitie množného čísla naznačuje, ako uviedla generálna advokátka v bode 40 svojich návrhov, že žaloba podaná organizáciou spotrebiteľov sa musí týkať záujmov viacerých spotrebiteľov v oblasti finančných služieb a investícií.

45 Uvedené ustanovenie naopak nespresňuje, či tento kolektívny rozmer žaloby podanej organizáciou spotrebiteľov vyžaduje, aby bol predmet takejto žaloby obmedzený na ochranu všeobecného záujmu spotrebiteľov, alebo naopak, aby sa mohol týkať aj individuálnych záujmov viacerých spotrebiteľov. Článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 sa totiž obmedzuje na odkaz na právo členských štátov, a to tak pokiaľ ide o určenie subjektov, ktoré môžu zastupovať záujmy spotrebiteľov, ako aj pokiaľ ide o procesné podmienky, podľa ktorých sa toto zastupovanie musí skutočne vykonávať.

46 Zo širokého znenia tohto ustanovenia tak možno vyvodiť, že členské štáty môžu slobodne určiť subjekty, ktoré majú aktívnu legitimáciu začať konanie v záujme spotrebiteľov, individuálnu alebo kolektívnu povahu záujmov, ktoré môžu tieto organizácie chrániť, ako aj procesné postupy, podľa ktorých musia uvedené organizácie konať na ochranu týchto záujmov.

47 Táto miera voľnej úvahy priznaná členským štátom odráža štruktúru a cieľ smernice 2004/39, ktorým je, ako vyplýva z odôvodnení 2, 5 a 31 tejto smernice, stanoviť komplexný regulačný rámec v určitých oblastiach finančných trhov nevyhnutný na dosiahnutie potrebného stupňa harmonizácie, predovšetkým na účely poskytnutia vysokej úrovne ochrany investorom.

48 Z vyššie uvedeného vyplýva, že článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 ukladá členským štátom povinnosť zaviesť procesné mechanizmy na ochranu záujmov spotrebiteľov, ale v súlade s ich príslušnými právnymi tradíciami im umožňuje nastaviť tieto procesné mechanizmy, a to najmä priznaním aktívnej legitimácie spotrebiteľským organizáciám na účely ochrany individuálnych záujmov ich členov.

49 V tejto súvislosti článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 stanovuje právo na prostriedok nápravy v záujme všetkých spotrebiteľov a investorov bez toho, aby rozlišoval najmä podľa ich finančnej kapacity a finančných nástrojov, do ktorých investovali, pokiaľ tieto nástroje patria do pôsobnosti tejto smernice.

50 Z tohto ustanovenia teda nevyplýva, že ak dotknutý členský štát priznal spotrebiteľským organizáciám aktívnu legitimáciu na ochranu individuálnych záujmov viacerých svojich členov, táto aktívna legitimácia môže byť vyhradená určitej kategórii spotrebiteľov určenej na základe takýchto kritérií.

51 V prejednávanej veci z vnútroštátneho právneho rámca, ako ho predložil vnútroštátny súd, vyplýva, že španielsky zákonodarca pri výkone právomoci, ktorú mu priznáva článok 52 ods. 2 smernice 2004/39, priznal združeniam spotrebiteľov aktívnu legitimáciu na ochranu individuálnych záujmov svojich členov.

52 Tento súd na jednej strane uvádza, že vo svojej judikatúre uznal aktívnu legitimáciu združení spotrebiteľov na ochranu záujmov ich členov v rámci žalôb patriacich do pôsobnosti smernice 2004/39, a na druhej strane, že dvaja členovia zastúpení združením spotrebiteľov, o ktoré ide vo veci samej, majú postavenie „spotrebiteľov“.

53 Okrem toho uvedený súd rozhodol, že združenia spotrebiteľov nemajú aktívnu legitimáciu na ochranu individuálnych záujmov veľmi solventných spotrebiteľov, ktorí uskutočňujú investície do špekulatívnych finančných produktov vysokej ekonomickej hodnoty, ktoré nemožno považovať za produkty na bežné, obvyklé a rozšírené použitie.

54 V tejto súvislosti treba poznamenať, že judikatúra uvedená v predchádzajúcom bode tohto rozsudku vedie k tomu, že niektorí spotrebitelia z dôvodu svojich finančných možností a ekonomickej hodnoty, druhu a komplexnosti svojich investícií nemôžu ťažiť z výhody zastupovania združením, ktoré má legitímny záujem na ochrane spotrebiteľov.

55 Článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 však bráni vnútroštátnej judikatúre, ktorá vylučuje niektorých spotrebiteľov z práva byť zastúpení v rámci súdneho konania združením spotrebiteľov.

56 Pokiaľ ide o režim právnej pomoci, treba naopak poznamenať, že článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 sa obmedzuje na stanovenie práva spotrebiteľských organizácií, ktoré majú oprávnený záujem na ochrane spotrebiteľov, podať prostriedok nápravy bez toho, aby ukladal povinnosť poskytnúť takúto pomoc s cieľom uľahčiť výkon tohto práva.

57 V prípade neexistencie právnej úpravy Únie týkajúcej sa poskytnutia právnej pomoci spotrebiteľským organizáciám, ktoré v rámci článku 52 ods. 2 smernice 2004/39 podávajú prostriedky nápravy v záujme spotrebiteľov, prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu, aby na základe zásady procesnej autonómie také pravidlá stanovil, avšak pod podmienkou, že nesmú byť menej priaznivé než pravidlá, ktoré upravujú podobné situácie podliehajúce vnútroštátnemu právu (zásada ekvivalencie), a že nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré priznáva právo Únie (zásada efektivity) (pozri v tomto zmysle rozsudok z 20. septembra 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, bod 36 a citovanú judikatúru).

58 V prejednávanej veci vnútroštátny súd uvádza, že ak žaloby podané týmito združeniami priamo súvisia s výrobkami alebo službami určenými na bežné, obvyklé a rozšírené použitie alebo spotrebu, medzi ktoré patria bankové a finančné služby vo všeobecnosti, uvedené združenia majú právo na právnu pomoc. Nie sú preto povinné ani zaplatiť trovy konania súvisiace s podaním žaloby, ani nahradiť trovy konania, ktoré vznikli druhému účastníkovi konania, ak nebudú mať vo veci úspech. Tieto trovy konania neznášajú ani jednotliví členovia, ktorých zastupujú.

59 V tejto súvislosti prináleží tomuto súdu, aby posúdil, či finančné nástroje, o ktoré ide vo veci samej, patria medzi „produkty a služby určené na bežné, obvyklé a rozšírené použitie alebo spotrebu“, ktoré oprávňujú tieto združenia na právnu pomoc.

60 Podľa uvedeného súdu však v sporoch, v ktorých je „postavenie spotrebiteľa menej výrazné vzhľadom na charakteristiku sporu a výšku spornej sumy“, by procesný podvod alebo zneužitie konania mohli vyplývať z toho, že združenie spotrebiteľov obhajuje individuálne záujmy veľmi solventných spotrebiteľov, ktorí investujú do špekulatívnych finančných produktov vysokej ekonomickej hodnoty, ktoré nemožno považovať za produkty určené na bežné, obvyklé a rozšírené použitie.

61 V tejto súvislosti Súdny dvor nedisponuje žiadnou skutočnosťou, ktorá by mohla vzbudzovať pochybnosti o súlade procesných pravidiel, o ktoré ide vo veci samej, so zásadou ekvivalencie. Prípadná neexistencia právnej pomoci neporušuje ani zásadu efektivity pod podmienkou, že súdne poplatky, ktoré je združenie povinné zaplatiť, ak mu nebola poskytnutá právna pomoc, nepredstavujú neprekonateľné náklady, ktoré by mohli v praxi znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práva na prostriedok nápravy, ako je stanovené v článku 52 ods. 2 smernice 2004/39, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

62 Platí to o to viac, ako uviedla španielska vláda na pojednávaní pred Súdnym dvorom a s výhradou overenia vnútroštátnym súdom, že kritériá, ktorými španielske právo podmieňuje možnosť združení spotrebiteľov požívať právo na právnu pomoc, nezasahujú do práva spotrebiteľov podať individuálnu žalobu a žiadať o právnu pomoc, ak nemajú dostatočné prostriedky v súlade s príslušnými ustanoveniami španielskeho práva.

63 Vzhľadom na vyššie uvedené treba vnútroštátnemu súdu odpovedať tak, že článok 52 ods. 2 smernice 2004/39 sa má vykladať v tom zmysle, že:

– bráni vnútroštátnej judikatúre, ktorá v prípade, že dotknutý členský štát priznal spotrebiteľským organizáciám aktívnu legitimáciu na ochranu individuálnych záujmov viacerých svojich členov, podriaďuje takúto aktívnu legitimáciu obmedzeniam týkajúcim sa finančnej kapacity týchto členov, ekonomickej hodnoty a druhu finančných produktov, do ktorých uvedení členovia investovali, ako aj komplexnosti týchto produktov,

– v zásade nebráni tomu, aby sa takéto kritériá zohľadnili pri rozhodovaní o tom, či tieto organizácie majú nárok na právnu pomoc.

O trovách

64 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

Článok 52 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/39/ES z 21. apríla 2004 o trhoch s finančnými nástrojmi, o zmene a doplnení smerníc Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení smernice Rady 93/22/EHS

sa má vykladať v tom zmysle, že:

– **bráni vnútroštátnej judikatúre, ktorá v prípade, že dotknutý členský štát priznal spotrebiteľským organizáciám aktívnu legitimáciu na ochranu individuálnych záujmov viacerých svojich členov, podriaďuje takúto aktívnu legitimáciu obmedzeniam týkajúcim sa finančnej kapacity týchto členov, ekonomickej hodnoty a druhu finančných produktov, do ktorých uvedení členovia investovali, ako aj komplexnosti týchto produktov,**

– **v zásade nebráni tomu, aby sa takéto kritériá zohľadnili pri rozhodovaní o tom, či tieto organizácie majú nárok na právnu pomoc.**

Podpisy